

СТ А Н О В И Щ Е

От: Проф. д-р Йордан Атанасов Христосков;
ВУ / научна организация: Пловдивски университет „П. Хилендарски“;
Научна специалност: Народно стопанство (вкл. Регионална икономика и История на народното стопанство).

Относно: дисертационен труд за присъждане на научна степен
„доктор на науките“ по научна специалност в УНСС **„Икономика и управление (отбрана и сигурност)“**.

Автор на дисертационния труд: *Ирена Николова Маркова,*
Доцент, доктор в УНСС

Тема на дисертационния труд: *Застраховане на екологични рискове в корпоративната сигурност на индустриалното предприятие“*

Основание за представяне на становището: участвам в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 501/01.03.2023 г. на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът е представил за обсъждане дисертационния си труд в катедра „Национална и регионална сигурност“ на УНСС съгласно чл.39 от ППЗРАСРБ. Дисертационният труд е обсъден и насочен за публична защита на заседание на катедра „Национална и регионална сигурност“ при УНСС – София на 21.02.2023 г.

2. Кратка характеристика на представения дисертационен труд

- *Структура, обем*

Дисертационният труд е на български език и е в обем от 362 страници. Състои се от увод, четири глави, заключение, приложения, списък на

схеми, таблици и фигури, списък на съкращенията и библиографска справка. Избраната от автора структура съответства на поставената цел и изследователски задачи. Тръгва се от организационно-правната и икономическата основа на застраховането на екологичните рискове, преминава се през взаимодействието на това застраховане с риск мениджмънта и корпоративната сигурност на индустриално предприятие (с примери от химическата промишленост) и завършва с предизвикателствата и перспективите на развитие на този сравнително нов бранш на застраховането.

- *Кратка оценка за: актуалност на темата; цел; задачи; обект; предмет; основна теза; степен на познаване на научна литература и изследваната проблематика.*

Актуалността на темата в дисертационния труд се заключава в наличието на противоречие между нарастващите екологични рискове и развитието на международните и национални регулации, от една страна, и отсъствието на достатъчно теоретични разработки и практически опит в областта на управлението на тези рискове чрез екологичното застраховане, от друга страна. Изострянето на това противоречие и общественият натиск за неговото разрешаване прави дисертационния труд на доц. д-р Ирена Маркова изключително полезен както за застрахователната теория, така и за бизнес практиката в управлението и корпоративната сигурност на ниво индустриално предприятие.

Целта на дисертационния труд е изцяло подчинена на потребностите на теорията и практиката в областта на екологичното застраховане, а именно: да се идентифицират нагласите, бариерите и перспективите пред застрахователните дружества във връзка с покриването на екологичните рискове, както и да се изведат ефектите на застраховането на екологични рискове за юридическите лица; респективно - да се обоснове значението на застрахователните услуги и продукти за повишаване на корпоративната сигурност в индустриалните предприятия. Така формулираната цел се декомпозира на *осем изследователски задачи*, върху които се изгражда и самата *структура* на изложението на дисертационния труд.

Като *обект на дисертационния труд* е посочено застраховането на екологични рискове, а като негов *предмет* - теоретичните и приложните аспекти на застраховането на екологични рискове в контекста на

корпоративния риск мениджмънт и тяхното отражение върху търсенето и предлагането на застрахователни продукти.

Основната *изследователска теза* е, че съществуват възможности за повишаване на корпоративната сигурност в индустриалното предприятие чрез включване на застраховането на екологичните рискове в корпоративния риск мениджмънт на индустриалното предприятие. Така формулираната изследователска теза се декомозира на няколко *подтези*, акцентиращи върху конкретните условия и предпоставки, при които ще се реализират възможностите за повишаване на корпоративната сигурност на индустриалното предприятие. Именно този подход на декомпозиране на основната изследователска теза на под-тези придава много по-силна практическа ориентация на изследването.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

- *Кратко представяне на основните научни и/или научно-приложни резултати, постигнати в дисертационния труд.*

Обобщено, **научните резултати** в дисертационния труд на доц. д-р Ирена Маркова се изразяват в критичен анализ и систематизация на теоретичните и практико-приложни знания в областта на екологичното застраховане, риск мениджмънта и корпоративната сигурност на основата голям брой научни публикации, доклади, стратегии, нормативни документи, международни актове и емпирични данни и факти. Целта на този анализ и направената систематизация е да се изяснят и доуточнят основни дефиции, свързани с темата на дисертационния труд, както и да се докаже основната теза. На основата на резултатите от критичния анализ и систематизация на общото състояние на екологичното застраховане, “вградено“ в риск мениджмънта и корпоративната сигурност, в последната глава на дисертационния труд са формулирани съвременните предизвикателства, възможностите и перспективите за развитие. Направени са предложения за усъвършенстване организацията на екологичното застраховане на концептуално и практическо ниво.

- *Синтезирана оценка на: използваната методология, ограниченията на изследването, изпълнението на поставените задачи и постигането на целта на дисертационния труд.*

Основната **методология на изследването е интердисциплинарния подход**, приложен за изясняване на социалноикономическата същност на застраховането на екологични рискове през призмата и инструментариума на отделни обществени науки - застраховане, финанси, риск мениджмънт,

макроикономика, микроикономика, право. Умело са приложени историческият и сравнителния метод, методите на анализа и синтеза, индукцията и дедукцията, статистическите методи на експертните оценки. Проведени са две анкетни проучвания за динамиката на пазара на екологичното застраховане. Чрез графичния метод са показани съдържанието и основните елементи на застраховането като дейност, различните класификации на екологичното застраховане и екологичните рискове, както и сложните връзки и фактори по оста екологично застраховане - корпоративен риск мениджмънт - корпоративна сигурност на ниво индустриално предприятие.

Въведените *ограничения* в предмета на изследването, в информационната обезпеченост и нормативните рамки, в приведените примери от химическата промишленост са коректни и не намаляват научната стойност на получените резултати.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В автореферата дисертантът доц. д-р Ирена Маркова е формулирала **десет научни и научно-приложни приноса**, които са изведени от изложението на дисертацията. В по-общ план научните приноси в дисертационния труд на доц. д-р Ирена Маркова се изразяват в систематизация на научни знания, доизясняване на понятия, въвеждане на класификации, разработване на адекватен инструментариум за решаване на поставените изследователски задачи в изследваната област.

Оценявам и приемам тези приноси като едно попълване на празноти в теорията и практиката на екологичното застраховане и връзката му с риск мениджмънта и корпоративната сигурност на ниво индустриално предприятие. Изведените в глава четвърта на дисертационния труд предизвикателства пред екологичното застраховане са отправна точка за промените в развитието на тази дейност. Конструираният концептуален модел за оценка на екологичния риск с техногенен характер в контекста на екологичното застраховане в предприятията с опасно производство, както и някои от направените предложения на концептуално и прагматично ниво, могат да подпомогнат развитието на застрахователния бизнес и на нормативната база в тази област.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Доц. д-р Ирена Маркова е представила 17 публикации по темата на дисертационния труд – 1 монография, 2 научни студии, 10 статии (шест от тях са с анонимна рецензентска дейност в реферирани издания) и 4 доклада от национални и международни конференции. На английски език са 9 от представените публикации.

Част от тези публикации съдържат оценки, изводи и идеи, развити по-широко и задълбочено в дисертационния труд. Това означава, че те са придобили публичност и са били обект на критична оценка от българските и чуждестранни автори, както и от компетентните регулаторни органи.

В периода 2019 – 2022 г. са констатирани 24 цитирания на публикации на доц. Маркова. Три от цитиранията са в статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация (в SCOPUS и Web of Science).

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е в обем от 69 страници и съответства на съдържанието на дисертационния труд, като представя най-важните моменти от него синтезирано, обективно и коректно.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Би било добре, издигнатата изследователска теза във въведението, и най-вече формулираните подтези (които на практика имат и характер на хипотези) да получат по-директен отговор в заключението на дисертационния труд.

8. Заключение

На основата на посочените научни достойнства и приноси на рецензирания дисертационен труд *„Застраховане на екологични рискове в корпоративната сигурност на индустриалното предприятие“* предлагам на уважаваемите членове на Научното жури да гласуват „ЗА“ и да вземат **ПОЛОЖИТЕЛНО** решение за присъждането на научната степен **„доктор на науките“** по научното направление *„Икономика“* и научна специалност в УНСС *„Икономика и управление (отбрана и сигурност)“* на доц. д-р Ирена Николова Маркова.

19.04.2023 г. / София

Подпис:
Проф. д-р Йордан Христосков

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

UNWE)

REVIEW

By: Prof. Dr. Yordan Atanasov Hristoskov;
University of Plovdiv: "Paisii Hilendarski";
Scientific specialty: National Economy (including Regional Economy and History of National Economy)

Concerning: dissertation work for awarding a degree "Doctor of Sciences" in scientific specialty at UNWE.

Author of the dissertation: Associate Prof. Irena Nikolova Markova, PhD
University of National and World Economy

Thesis theme: "Environmental Risk Insurance in the Corporate Security of the Industrial Enterprise"

Reason for submission of the Review: participation in the scientific jury for the protection of the thesis according to Order No. 501/01.03.2023 of the Rector of UNWE.

1. Information for the dissertant

The dissertant presented her dissertation work for discussion at the National and Regional Security Department of the UNWE in accordance with Art. 39 of the PPZRASRB. The dissertation was discussed and directed for public defense at a meeting of the Department of "National and Regional Security" at UNWE - Sofia on 21.02.2023.

2. Summary of the presented dissertation work

- *Structure & Volume*

The dissertation work is in Bulgarian and has a volume of 362 pages. It consists of an introduction, four chapters, a conclusion, appendices, a list of diagrams, tables and figures, a list of abbreviations and a bibliographical reference. The structure chosen by the author corresponds to the set goal and research tasks. It starts from the organizational, legal and economic basis of environmental risk insurance, goes through the interaction of this insurance with risk management and corporate security of an industrial enterprise (with examples from the chemical industry) and ends with the challenges and development prospects of this relatively new insurance industry.

- *Brief assessment of: actuality of the topic; purpose; tasks; object; subject matter; main thesis; degree of knowledge of scientific literature and the studied issues.*

The actuality of the topic in the dissertation is concluded in the existence of a contradiction between the growing environmental risks and the development of international and national regulations, on the one hand, and the absence of sufficient theoretical studies and practical experience in the field of managing these risks through environmental insurance, on the other hand. The aggravation of this contradiction and the public pressure for its resolution makes the dissertation work of Associate Professor Dr. Irena Markova extremely useful both for insurance theory and for business practice in managing corporate security at the level of an industrial enterprise.

The purpose of the dissertation work is fully subordinated to the needs of theory and practice in the field of environmental insurance, namely: to identify the attitudes, barriers and perspectives of insurance companies in relation to the coverage of environmental risks, as well as to derive the effects of insurance on environmental risks for legal entities; respectively to justify the importance of insurance services and products for increasing corporate security in industrial enterprises. The goal formulated in this way is decomposed into eight research tasks, on which the very structure of the presentation of the dissertation work is built.

The object of the dissertation is the insurance of environmental risks, and as its subject - the theoretical and applied aspects of the insurance of environmental risks in the context of corporate risk management and their impact on the demand and supply of insurance products.

The main research thesis is that there are opportunities to increase corporate security in the industrial enterprise by including environmental risk insurance in the corporate risk management of the industrial enterprise. The research thesis formulated in this way is decomposed into several sub-theses, emphasizing the

specific conditions and prerequisites under which the opportunities for increasing the corporate security of the industrial enterprise will be realized. It is this approach of decomposing the main research thesis into sub-theses that gives the research a much stronger practical orientation.

3. Evaluation of the obtained scientific and scientific-applied results

- *Brief presentation of the main scientific and/or scientific-applied results achieved in the dissertation work.*

In summary, the scientific results in the dissertation work of Associate Professor Dr. Irena Markova are expressed in a critical analysis and systematization of theoretical and practical-applied knowledge in the field of environmental insurance, risk management and corporate security based on a large number of scientific publications, reports, strategies, normative documents, international acts and empirical data and facts. The purpose of this analysis and systematization is to clarify and specify the main deficits related to the topic of the dissertation, as well as to prove the main thesis. Based on the results of the critical analysis and systematization of the general state of environmental insurance, "embedded" in risk management and corporate security, the last chapter of the dissertation formulates the modern challenges, opportunities and prospects for development. Proposals have been made to improve the organization of environmental insurance at a conceptual and practical level.

- *A synthesized assessment of: the methodology used, the limitations of the research, the implementation of the tasks and the achievement of the goal of the dissertation work.*

The main **research methodology** is the interdisciplinary approach applied to clarify the socioeconomic essence of environmental risk insurance through the prism and tools of the social sciences, such as insurance, finance, risk management, macroeconomics, microeconomics, law. The historical and comparative method, methods of analysis and synthesis, induction and deduction, statistical methods of expert evaluations are skilfully applied. Two surveys were conducted on the dynamics of the environmental insurance market. Through the graphic method, the content and main elements of insurance as an activity, the various classifications of environmental insurance and environmental risks, as well as the complex relationships and factors along the axis of environmental insurance - corporate risk management - corporate security at the level of an industrial enterprise are shown.

The introduced **restrictive conditions** in the subject of the study, the information sources, the normative frameworks, the area of the cited examples

from the chemical industry are correct and do not reduce the scientific value of the obtained results.

4. Evaluation of scientific and scientific-applied contributions

In the abstract, the dissertant, Assoc. Professor Irena Markova formulated ten scientific and scientific-applied contributions, which were derived from the content of the dissertation. In a more general plan, the scientific contributions in the dissertation work of Assoc. Dr. Irena Markova are expressed in the systematization of scientific knowledge, the clarification of concepts, the introduction of classifications, development of an adequate toolkit for solving the set research tasks in the insurance area.

I appreciate and accept these contributions as filling gaps in the theory and practice of environmental insurance and its relationship to risk management and corporate security at the industrial enterprise level. The challenges to environmental insurance presented in chapter four of the dissertation are a starting point for changes in the development of this activity. The constructed conceptual model for assessing the environmental risk of a man-made nature in the context of environmental insurance in enterprises with hazardous production, as well as some of the proposals made at the conceptual and pragmatic level can support the development of the insurance business and the regulatory framework in this area.

5. Evaluation of dissertation publications

Associate Professor Dr. Irena Markova has presented 18 publications on the topic of the dissertation - 1 monograph, 2 scientific studies, 11 articles (six of them are anonymous reviewers in refereed publications) and 4 reports from national and international conferences; nine of the presented publications are in English.

Some of these publications contain assessments, conclusions and ideas developed more broadly and in depth in the dissertation work. This means that they have gained publicity and have been subject to critical evaluation by Bulgarian and foreign authors, as well as by the competent regulatory authorities.

In the period 2019 – 2022, 24 citations of publications of Prof. Markova were found. Three of the citations are in articles and reports published in scientific publications, referenced and indexed in world-famous databases with scientific information (in SCOPUS and Web of Science).

6. Evaluation of the autoref

The abstract has a volume of 69 pages and corresponds to the content of the dissertation work, presenting the most important moments of it in a synthesized, objective and correct manner.

7. Criticisms, recommendations and questions

It would be good if the raised research thesis in the Introduction, and especially the formulated sub-theses (which in practice also have the character of hypotheses) receive a more direct answer in the conclusion part of the dissertation work

8. Conclusion

On the basis of the indicated scientific merits and contributions of the reviewed dissertation "Environmental risk insurance in the corporate security of the industrial enterprise", I propose to the respected members of the Scientific Jury to vote "FOR" and make a POSITIVE decision on the awarding of the scientific degree "Doctor of Sciences " in the scientific direction "Economics" and scientific specialty at UNSS "Economics and management (defense and security)" of Associate Prof. Dr. Irena Nikolova Markova PhD.

19.04.2023 / Sofia

Signature:
Prof. Dr. Yordan Hristoskov